ویژه نامه یازدهمین دوره جایزه ترویج علم ایران

نشریه داخلی

انجمن ترویج علم ایران

سال ششم، شماره ۱۳، پاییز ۱۳۸۸

اخبار داخلی انجمن

گزارش کامل مراسم یازدهمین دوره جایزه ترویج علم ایران

معرفی برترین مروجین علم در سال ۱۳۸۷

اخبار علمی

معرفی کتاب

دریچه

هنگامی که بشر پا به قرن شانزدهم گذاشت، کمتر کسی می پنداشت که در آینده علم می‌تواند حتی اندیشه متعصب‌ترین افراد را نیز تحت‌الشعاع قرار دهد. گالیله به عنوان نمودی از ایستادگی علم در برابر جهل، در قرون وسطی، علم را تا حدی به درون کلیسای متعصب کشاند. با آغاز قرن نوزدهم و فزونی چشمگیر اختراعات که همگی ریشه در ترویج علم میان افراد گوناگون جامعه داشت، مفهوم انتزاعی ترویج علم به یک مفهوم عینی بدل شد. گرچه جا افتادن ترویج علم در کشورها و جوامع متفاوت از سطوح مختلف برخوردار است، اما به جرأت می‌توان گفت، کمتر نقطه‌ای از کره خاکی وجود دارد که در آن علم به نوعی جایگاه خود را پیدا نکرده باشد. بسیاری می‌پرسند که تفاوت علم و ترویج علم چیست؟ این پرسشی است که با پاسخ دادن به آن می‌توان یک جامعهٔ راکد را به جامعه‌ای پویا تبدیل کرد. ترویج علم فرآیندی است که علم را عمیق‌تر، گسترده‌تر، بنیادی‌تر و ریشه‌دارتر می‌سازد. در جوامعی که به سبب وجود دیدگاه‌های سنتی، هنوز به نوعی ایستادگی در برابر علم ارزش و هنجار به شمار می‌آیند، می‌توان با ترویج علم ارزش و هنجار آنها را به سمت و سویی مطلوب هدایت کرد.

مفهوم ترویج علم، تلاش برای انعکاس اندیشه‌های علمی است به روشی که عموم افراد بتوانند مفاهیم اساسی یک علم را درک کنند. به طور کلی، فهم درست عامه از علم را ترویج علم می‌نامند. به عبارتی دیگر، منظور از ترویج علم، سازگار کردن و تعدیل اندیشه‌ها و یافته‌های پیچیده علمی است به طوری که مخاطبان غیر متخصص یا عامه بتوانند آن را دریابند.

همچنین ترویج علم به فعالیتهایی گفته می‌شود که به منظور آموزش علوم به مردم عادی، تقویت باور و اعتماد عمومی به علم و همگانی کردن آن انجام می‌شود. ترویج و همگانی کردن علم کوتاهترین راهی است که امکان دسترسی به نتایج علمی را میسر می‌سازد و در ضمن به درک و فهم ما از واقعیات موجود وسعت می‌بخشد. هدف از ترویج علم، نخست، جلب توجه افراد جامعه به علم و نیز عرضه مهمترین نتایج علمی به جامعه، به صورتی کاملاً ساده و واقعی است. همگانی کردن علم و ترویج آن در صورت نهادینه شدن و استمرار می‌تواند تفکر علمی و خردگرایی را در جامعه رواج دهد و راه را برای پیشبرد بنیادی علوم و در نهایت ترقی و رفاه جامعه هموار سازد.

جدایی علم از جامعه نشانگر بی‌توجهی به ترویج علم و بیانگر این است که هنوز علم در بطن جامعه ساری و جاری نشده است. بنابراین، توجه به ترویج علم به عنوان مقوله‌ای فرارشته‌ای در همه حوزه‌های علمی، با هدف افزایش آگاهی عموم جامعه و جلب توجه متخصصان به سایر حوزه‌های علمی ضروری است. سیاستگذاران و برنامه‌ریزان برخی از کشورها برای از میان برداشتن فاصله میان علم و جامعه، به گسترش علم و فناوری در لایه‌های جامعه پرداخته‌اند. کشورهای پیشرفته به این مهم توجه شایانی نشان داده، زمینه‌های ترویج علم را از طرق گوناگون فراهم کرده‌اند. تأسیس آکادمی‌های علوم و تشکیل انجمنهای علمی از قرن‌های هفدهم و هجدهم میلادی، بیانگر تلاش این کشورها در این زمینه است. آن‌ها دریافتند که بدون توجه به ترویج علم نمی‌توان به توسعه علمی دست یافت، بنابراین ملزم شدند که در کنار پرداختن به تولید علم به ترویج و همگانی کردن علم نیز توجه کنند. همچنین برای ترویج علم، برنامه‌هایی مانند برگزاری سال، ماه، هفته و روز علم و نیز برپایی جشنواره‌های مختلف علمی در برخی از کشورها متداول شد.

اکرم قدیمی
انجمن ترویج علم ایران